

OVERDRACHT VAN HET CARILLON IN DE ST. LAURENSTOREN

REDE UITGESPROKEN DOOR IR. J. A. C. TILLEMA, HOOFDDIRECTEUR
VAN GEMEENTEWERKEN, OP WEDEROPBOUWDAG 18 MEI 1961

IN de lange reeks van Wederopbouwdagen na de bevrijding is uw aandacht gevraagd voor de meest uiteenlopende objecten, voor woningbouwen voor civiele kunstwerken, voor wegaanleg en voor bedrijfspanden, voor de haven, voor culturele manifestaties en voor sociale activiteiten. En men ziet dan ook, de programma's van deze dagen samenvattend en dit alles rubricerend, een beeld oprijzen van het ganse nieuwe stedelijke leven, door overheid en burgerij gezamenlijk in vreedzame doch hardnekkige competitie geëntameerd. Het is een beeld van stralende herleving na een periode van de diepste duisternis, een beeld ontsproten aan ons aller bezieling, ons aller enthousiasme en onze vaste wil om niet geslagen te blijven neerzitten bij het dode puin en de kale vlakten. Opdat wij, niet alleen voor onszelf maar, meer nog, voor ons nageslacht een nieuw en vitaal milieu zouden creëren waar het goed moet zijn te wonen en te werken en te streven naar een tot dusverre ongekende en levenskrachtige samenleving, waarbinnen aan elk individu de hoogste kansen voor persoonlijke ontplooiing geboden worden. Wij, Rotterdammers van na de oorlog, wij hebben ter bereiking van dit hoge doel een decor gebouwd, een achtergrond voor dit onvermoeide streven, aldus een toekomst tegemoetziend waarin onze kinderen en kindskinderen in staat zullen zijn aan de stenen die wij gestapeld en aan het beton dat wij gegoten hebben, de elementen van volledig menselijk leven toe te voegen welke eens Rotterdam zullen maken tot een nieuw facet van vaderlandse bezieling. Vanuit een zelfde geestesgesteldheid ontstond het Amsterdam van de 17de eeuw, dat wij allen nog steeds liefhebben, werd de Zuiderzee aan banden gelegd en worden nu de Deltawerken ondernomen. Want een waar kenmerk van het leven is het werken aan de toekomst.

Het beeld van het nieuwe Rotterdam zou niet volledig zijn, wanneer daarin niet wederom zou zijn opgenomen het gebouw dat van de late Middeleeuwen af het waarachtige geestelijke middelpunt van deze stad was geweest, dat gewaakt had over onze ganse ge-

schiedenis en waarvan de ruïnes, na de gruwelijke meidagen van 1940, voor ieder, stadgenoot en vreemdeling, een schreeuwende aanklacht waren tegen het barbarisme dat kennelijk in iedere generatie op de loer ligt om te vernietigen – ‘rücksichtslos’, zoals de bedrivers van het kwaad plachten te zeggen – al wat bezieling en kennis hadden tot stand gebracht. En daarom *moest* de St. Laurens, kerk en toren, herbouwd worden, om na herstel van dit oude vertrouwde symbool, van Rotterdam's meest sprekend teken, te getuigen van ons onwrikbaar geloof in de uiteindelijke overwinning over de slechtste menselijke instincten, over de drang tot vernietiging, en om ons idealisme te demonstreren en ons ongeschokte vertrouwen in de toekomst. Het destijds leggen van de eerste steen van de kerk door H.M. de Koningin bevestigde ons in ons niet aflatend streven deze onze geest kenbaar te maken en het herstel van de toren door de stedelijke overheid moet in datzelfde licht worden gezien. Zonder de restauratie van de oude St. Laurens zou het beeld van het nieuwe Rotterdam niet volledig afgerond zijn geweest.

Mij thans bepalend tot de toren, binnen welks zware muren wij ons bevinden, kan ik met vreugde constateren dat nu eindelijk, na 26 jaren, onze stad haar toren weer kan aanschouwen ontdaan van de steigers, herrezen uit het rauwe puin dat de oorlog achterliet, en sprekende in het zo karakteristieke relief dat eeuwenlang de schoonheid van Rotterdam had gekroond.

Reeds vóór de oorlog, werd de restauratie van de toren, beginnend in 1935, aangevat. De daarbij gebezigde houten steiger verzwaarde mede het lot dat in 1940 over het bouwwerk kwam en waardoor de toren als een ontvleesde romp achterbleef, zij het ook dat het onvolprezen Hemony-carillon ongeschonden daarin bewaard bleef omdat het zich bevond – en dit was een bijzonder gelukkige omstandigheid! – boven een inmiddels aangebrachte betonnen vloer. Het past mij hier de naam te noemen van architect Poot, die te beschouwen is, in het kader van de restauratie, als een werker van het eerste en van het laatste uur. Van het begin af voltrok het herstel zich onder zijn leiding, 21 jaar geleden zag hij de vruchten van 5 jaren arbeid in de vlammen ten onder gaan, maar onverpoosd vatte hij de werkzaamheden na de oorlog weer op, nadat in 1947 de nieuwe stalen steiger was gebouwd en nadat enkele jaren later, in 1949, de eigenlijke restauratie een aanvang kon nemen.

Wat ook in de wereld gebeurde, hoe ook de toestand van Rotterdam werd beïnvloed, Poot restaureerde en hij deed dit op de ingetogen doeltreffende wijze welke karakteristiek is voor zijn gehele persoonlijkheid. De malaise van de dertiger jaren verlamde het leven in onze stad – Poot bouwde aan de toren. De na-oorlogse wederopleving legde de nadruk op haven en verkeerswegen, op oeververbindingen en efficiency, op bedrijvigheid welke tot deze stille arbeid in geen enkele relatie scheen te staan – Poot bouwde wederom aan de toren. Zo werd hij een typerend representant van die merkwaardige Hollandse karakteristiek, die zonder ophef en zonder zich te laten beïnvloeden door de omstandigheden, doorwerkt aan het eens gestelde doel en niet rust vóór dit is verwezenlijkt.

Is de restauratie van de toren nog niet geheel gereed, dit is wèl het geval met het oude carillon. De grote luidklokken, waarvan de Bourdon door de fa. Mees werd geschonken, werden het eerst opgeleverd en wie herinnert zich niet het ontroerende ogenblik toen, in de Kerstnacht van 1960, deze klokken na zoveel jaren weer voor het eerst hun machtige klanken over de stad uitstortten?

Het zij mij vergund u, mejuffrouw Zeelenberg, als representante van het Gemeentebestuur, thans het klokkenspel over te dragen en daarbij uitdrukking te geven aan mijn vurige hoop dat het oude en nu weer verjongde carillon tot in lengte van jaren zijn klanken kan doen horen boven een nieuw en schoon Rotterdam, ter verkwikking van een nieuwe en vreedzame samenleving.

DE WETHOUDER VAN KUNSTZAKEN, MEJUFFROUW MR. J. ZEELENBERG,
BEANTWOORDDE DE REDE VAN DE HEER TILLEMA ALS VOLGT:

Wij hebben het dit jaar hoog gezocht. De Opbouwdag is begonnen op de radzolder van de St. Laurens en zal eindigen op het dak van het Groothandelsgebouw.

Op Kerstmis van dit jaar stroomden de mensen onder deze toren samen toen de C-klok voor het eerst zijn bronzen stem over de stad deed galmen. Straks zullen de klanken van het carillon over de stad dartelen. Sinds de ramp heeft het gezwegen, 21 jaar lang, de periode waarin een borelingske volwassen wordt.

In de donkerste jaren van de oorlog, hebben alle torens van de

stad gezwegen. Van het Beurscarillon is na de ramp niets meer teruggevonden. De Hemonyklokken uit deze toren zijn na de ramp veiligheidshalve naar de begane grond gebracht en daar aan het oog van de bezetter onttrokken. Het stadhuiscarillon werd in 1943 weggeroofd.

In onze stad heeft de dichteres niet gedrongen aan de huizenkant gestaan en gezongen:

Ik zag de mensen in de straten,
Hun armoe en hun grauw gezicht;
Toen streek er over de gelaten
Een luisteren, een vleug van licht.

Want boven in de klokketoren
Na 't donker-bronzen urenslaan
Ving over heel de stad te horen
De beiaardier te spelen aan.

Zelfs dat was onze arme stad niet meer gelaten.

Mijnheer de directeur van Gemeentewerken, gij zijt na 21 jaar thans zover met uw werk gevorderd dat de beiaardier kan te spelen vangen aan.

Ik wens u en onze stad met dit teken van ons verder herstel geluk.

Ik ben overtuigd dat de stadsbeiaardier de oude klokken hun parelende klanken met grote bekwaamheid en verve zal ontlokken en dat de mensen in de straten er hun vreugde aan zullen beleven.

Wij zijn deze Opbouwdag hoog begonnen, zo dadelijk begint de beiaard hoog boven het mensengewoel te spelen.

Mogen de klanken uit deze toren het oor onzer burgerij strelen, deze het oog omhoog doen slaan naar de toren, die zingt om het hart te verruimen.

Namens het gemeentebestuur aanvaard ik de klokken, die drie eeuwen geleden zijn gemaakt en wier bronzen stem ons thans opnieuw 't harte raakt.

Zingt opnieuw luid en lang over ons Rotterdam.